

Pory dojrzewania i terminy zbioru owoców i nasion drzew leśnych. – materiały dla uczniów.

Pora zbioru nasion zależy od położenia geograficznego i wzniesienia nad poziom morza danego rejonu oraz od przebiegu pogody. Zbiór i przygotowanie nasion do siewu należą do czynności dość pracochłonnych. Dlatego też należy je odpowiednio zaplanować. Do tego potrzebna jest dokładna znajomość pory dojrzewania i zbioru nasion drzew i krzewów.

Odpowiedni termin zbioru nasion oraz właściwe ich traktowanie w czasie pozyskania, przechowywania i przysposabiania w dużym stopniu decydują o wartości siewnej nasion. Od wartości siewnej nasion zależy równomierność wschodów i ekonomiczne wykorzystanie kwater siewnych w szkółce, przygotowywanych z dużym nakładem pracy.

Termin zbioru nasion oraz sposób ich dalszego traktowania pozostają w ścisłej zależności z właściwościami biologicznymi różnych gatunków, przeznaczeniem nasion i przewidywanym terminem siewów. Uwzględniając powyższe, nasiona drzew i krzewów leśnych dzielimy w Polsce na 3 zasadnicze grupy:

- 1) łatwo kiełkujące,
- 2) wymagające krótkiego okresu przygotowania,
- 3) przelegujące.

Podział taki jest bardzo umowny, pozwala jednak uporządkować omawianie metod postępowania z nasionami. Do nasion łatwo kiełkujących zaliczamy te nasiona, które w chwili opadnięcia z drzewa lub zbioru mają pełną zdolność dalszego rozwoju i mogą kiełkować niezwłocznie w odpowiednich warunkach wilgotności i temperatury, przy dostępie powietrza. Nasiona te można wysiewać jesienią lub wiosną, bez potrzeby dołowania i stratyfikowania, po przechowywaniu na sucho przez 3 zimy, a z niektórych nasion tej grupy (topola, wierzba oraz wcześniej zebrane brzoza i wiąz) można wyhodować siewki jeszcze przed nastaniem zimy tego samego roku, wysiewając je latem, zaraz po zbiorze.

Nasiona wymagające krótkiego okresu przygotowania dojrzewają i opadają jesienią, nie mogą jednak podjąć dalszego rozwoju niezwłocznie po opadnięciu, nawet w warunkach sprzyjających kiełkowaniu. Są one biologicznie przystosowane do przetrwania okresu zimowego i kiełkowania na wiosnę. Wymagają niezbyt długiego okresu przysposobienia do kiełkowania (przechowywania pod drzewostanem, dołowania lub krótkotrwałej stratyfikacji). Przystosowanie tych nasion przez zimę można zastąpić wysiewem jesiennym.

Do przelegujących zaliczamy te nasiona, które nie są zdolne do dalszego rozwoju pierwszej wiosny po zbiorze ani w warunkach naturalnych, ani po okresie krótkiego przysposobienia w warunkach sztucznych w ciągu jednej zimy. Późno zebrane nasiona tych gatunków wymagają długookresowej lub ciepłochłodnej stratyfikacji, gdyż inaczej przelegują w szkółce przez 1 lub nawet 2 okresy wegetacyjne.

O terminie zbioru, poza czynnikami przyrodniczymi, mogą decydować i inne czynniki, szczególnie w odniesieniu do gatunków, których nasiona wiszą przez dłuższy czas na drzewie. Pogoda, nasilenie innych prac szkółkarskich, ilość nasion, jaką trzeba zebrać i wiele innych okoliczności decyduje o wyznaczeniu terminu rozpoczęcia zbioru. Niemniej jednak zbadanie postępu dojrzewania nasion powinno zawsze poprzedzić ustalenie terminu.

Najlepszą porą dla rozpoczęcia zbioru nasion jest okres oddzielania się owoców od rośliny matecznej, u większości bowiem drzew i krzewów owoce zaczynają opadać wkrótce po dojrzeniu.

Zbiór nasion należy przeprowadzać w dni suche i słoneczne. W dni słotne i mgliste nie tylko wydajność pracy jest niska, ale i zebrane nasiona gorzej się przechowują.

Zbiór nasion (owoców lub szyszek) musi być dokonany na tyle późno i na tyle wcześnie, by uniknąć ich wysypywania się po osiągnięciu dojrzałości, nagłego zewania przez wiatr (jawor, klon) lub zebrania przez żywiące się nimi ptaki (sosna, limba) lub gryzonie (leszczyna). Termin zbioru jest zawsze narzucony przez właściwości danego gatunku i przez warunki naturalnego środowiska (temperatura, nasłonecznienie, opady, wilgotność powietrza, wiatr) i niektóre elementy biocenozy (ptaki, ssaki, zwłaszcza gryzonie).

Ostateczna decyzja o rozpoczęciu zbioru musi być poprzedzona losowym pozyskaniem niewielkiej, reprezentatywnej ilości owoców lub nasion i przeprowadzeniem, najlepiej na miejscu zbioru, prostej próby oceny jakości nasion przez próbę krojenia nasion, owoców lub szyszek. Przekrawanie szyszek orientuje o wypełnieniu nasionami i dostarcza informacji o jakości samych nasion. Dopiero na tej podstawie może zapaść decyzja o przystąpieniu do zbioru. Nadmierny udział nasion pustych, niedokształconych lub zaatakowanych przez owady umożliwi wycofanie się z zamiaru przeprowadzenia zbioru i pozwoli uniknąć znacznych nieraz strat, w następstwie zbioru nasion niewystarczającej lub niskiej jakości.

Terminy kwitnienia, dojrzewania i zbioru nasion

Gatunek	Termin		
	kwitnienia	osiągnięcia dojrzałości nasion	zbioru
1. Cis pospolity	III—IV	IX—X	IX-X
2. Jedlica zielona	V	IX	IX
3. Jodła pospolita	<u>15.IV—15.V</u>	<u>15.IX—15.X</u>	<u>15.IX—15.X</u>
4. Modrzew europejski	<u>15. IV—15.V</u>	<u>X-XI</u>	<u>XI—II</u>
5. Sosna czarna	V	X*	XI—II
6. Sosna górska	VI	IX*	XII—II
7. Sosna limba	V-VI	IX*	IX
8. Sosna pospolita	<u>V</u>	<u>X*</u>	<u>XII—II</u>
9. Sosna Weymutha	V	1—15.IX*	15—31 .VIII
10. Świerk pospolity	<u>15.IV—15.V</u>	<u>X</u>	<u>X—XII</u>
11. Żywotnik zachodni	IV	IX	IX—X
12. Brzoza brodawkowata	IV	VII—VIII	VII—VIII
13. Buk zwyczajny	<u>V</u>	<u>IX—X</u>	<u>IX—X</u>
14. Dąb bezszypułkowy	<u>V</u>	<u>IX—X</u>	<u>IX—X</u>
15. Dąb czerwony	15—31.V	15.IX—31 .X*	IX—X
16. Dąb szypułkowy	15.IV—15.V	IX-X	IX—X
17. Grab zwyczajny	IV-V	X	X
18. Jesion wyniosły	<u>IV-V</u>	<u>IX-X</u>	<u>15.IX—X</u>
19. Klon jawor	<u>V</u>	<u>IX</u>	<u>IX</u>
20. Klon polny	V	IX	IX
21. Klon zwyczajny	<u>IV-V</u>	<u>IX</u>	<u>IX</u>
22. Lipa drobnolistna	<u>VII</u>	<u>IX</u>	<u>IX</u>
23. Lipa szerokolistna	VI	IX—X	X—XI
24. Olsza czarna	<u>III—IV</u>	<u>IX—X</u>	<u>XI</u>
25. Topola osika	15.III—10.IV	V	V
26. Wiąz górski	III	1—15.VI	15-31 .V
27. Wiąz pospolity	III	1—15.VI	15-31 .V
28. Wiąz szypułkowy	III	1—15.VI	15-31. V
29. Bez czarny	V-VI	VIII—IX	15.VIII—30.IX
30. Bez koralowy	IV-V	VII	VIII—IX
31. Czeremcha amerykańska	15.V—15.VI	VIII	1—15.VIII
32. Czeremcha zwyczajna	IV-V	15.VII—31 .VIII	VIII
33. Dereń biały	VI—VII	VIII	VIII
34. Dereń jadalny	15.11-15.111	IX	15-30. VIII
35. Dereń świdwa	V-VI	IX	15-30. VIII
36. Głóg dwuszyjkowy	V	IX	IX
37. Głóg jednoszyjkowy	V—VI	IX	IX
38. Jałowiec pospolity	V—VI	IX-X*	X—XII
39. Kalina hordowina	V	IX	IX
40. Kalina koralowa	V—VI	IX	IX
41. Karagana syberyjska	V	VII	VII
42. Kruszyna pospolita	V-V1	VIII—IX	15-30. VIII
43. Leszczyna,	15.11-31.111	IX	IX
44. Rokitnik zwyczajny	IV	VIII	IX
45. Róża dzika	VI	VIII	VIII
46. Róża fałdzistolistna	VI	VIII	IX
47. Szakłak pospolity	V-V1	IX	IX
48. Śliwa ałycza	IV	VIII—IX	VIII
49. Tarnina	15.IV—15.V	IX	15.VIII—15.IX
50. Trzmielina brodawkowata	V—VI	VIII—IX	15.VIII—IX
51. Trzmielina zwyczajna	V-VI	IX—X	IX
52. Wiciokrzew suchodrzew	V—VI	VII	VII—VIII

* Nasiona dojrzewają w drugim roku.